

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ry (ILYY)
Iisalmen luontomuseo, Kirkkopuistonkatu 9, 74100 IISALMI
iisalmi.luontomuseo@gmail.com
p. 017-818 387, 0407212618
Y-tunnus 0758532-0

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
PL 2000, 70101 Kuopio
kirjaamo.pohjois-savo@ely-keskus.fi

Viite: POSELY/13/07.04/2012

Lausunto ehdotuksesta Pohjois-Savon vesienhoidontoimenpideohjelmaksi vuosille 2016-2021

ILYY ry edustaa Ylä-Savoa Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisjärjestönä. Lausunto koskee Iisalmea, Kiuruveettä, Vieremää, Lapinlahtea, Rautavaaraa ja pieneltä osin Pielavettä. Yhdistyksen toimialueeseen Kymijoen valuma-alueelta kuuluvat Pielavesi ja Keitele.

ILYY ry viittaa vesienvalvontaansa jota on dokumentoitu mm näissä asiakirjoissa:

<http://www.iisalmenluontomuseo.net/iisalmen-luonnonystaevaet/asiakirjat.html>

Edellisessä linkissä kuvailtujen tapausten maastohavaintojen ja vaikutusten arviointien perusteella ILYY ry katsoo, että Ylä-Savossa toimivaltaiset viranomaiset eivät ole ryhtyneet toimiin, joilla vesipuitedirektiivien mukaisia toimenpiteitä valmisteltaisiin tai tehtäisiin riittävässä määrin. Ylä-Savossa tulisi toteuttaa vesienpuitedirektiiviä sekä vesienhoitolain että vesienhoitosuunnitelmien nojalla.

Valtioneuvoston tulisi osoittaa myös lisämäärärahoja vesistöjen kunnostukseen ja neuvontaan. Vesistöt ovat arvokkainta kansallisuusomaisuutta. Lisätoimenpiteiden välttämättömyys on kirjattu myös vesienhoitolakiin. Niinpä yhdistys pitää välttämättömänä että vesienhoitosuunnitelmaa täydennetään oleellisesti.

Iisalmen luonnon ystävien mielestä maatalouden alkutuotannon ravinnepäästöjä tulee pyrkiä edelleen vähentämään. Ravinnepäästöjen vähentämisessä oikein mitoitetulla lannoituksella saadaan yleisesti taloudellisesti optimaalinen sato ja samalla voidaan turvata vesien paraneva laatu. Vesistöjen varsilla olevilla viljelmillä tulisi hillitä ravinnekormitusta riittävän leveillä suojavyöhykkeillä, joissa pitäisi olla jatkuvasti kasvillisuutta mukaan lukien pensaat ja puut sitomassa ravinteita.

Erityisesti peltoviljelyssä ja metsätaloudessa tarvittaisiin vesiensuojelutoimepiteisiin suositusten lisäksi myös velvoittavia toimenpiteitä, joita saadaan vain lainsäädännön kautta.

Erosion merkitystä vesistöjen tilaan on käsitelty hyvin kevyesti vesienhoitosuunnitelmassa, lähinnä metsätalouden yhteydessä. Alueilla, joilla maaperä on hyvin eroosio herkkä, hiedan ja

hiesun kulkeutuminen veden mukana voi olla ravinne kuormitusta suurempi tekijä esimerkiksi vesistön umpeen kasvussa. Tästä hyvä esimerkki on Kiuruvedellä Rikkajoki, joka laskee Näläntöön.

Iisalmen reitin vesistön yleiseen heikkenemiseen vaikuttaa myös turvetuotanto. Turvetuotannon vesistökuorman syyt ja kuormituksen vähentäminen pitäisi selvittää paremmin. Turvetuotanto ja ilmeisesti sulfaatti yhdessä lisäsivät petokalojen elohopeapitoisuuksia.

Ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja ääri-ilmiöitä olisi ollut hyvä tarkastella enemmän turvetuotantoa käsiteltäessä. Nyt siinä keskitytään vesienkäsittelyjärjestelmien ympärivuotiseen toimintavarmuuteen. Iisalmen Luonnon Ystävien tarkistuskäynneillä, viimeisen 4 vuoden aikana, jokaisella tuotantoalueella on ollut rankkasateiden ja kevättulvien aikana pahoja oikovirtauksia.

Näiden aikana kentiltä siirtyy alapuolisiin vesiin jopa enemmän kiintoainetta kuin koko vuonna. (*Lauri Heitto: Turvetuotannon päästötarkkailu, Vesitalous.fi 1/2014 s. 40, http://www.vesitalous.fi/wp-content/uploads/2014/02/VT1401_lowres.pdf*).

Mielestämme tuotantoalueille ei ole riittävästi suunniteltu kapasiteettia hallita tulvia. Ei ole esitetty keinoja, millä suurimpia virtaamahuippuja pystytään leikkaamaan niin, että vesiensuojelurakenteet säilyttävät puhdistustehonsa. Todella suurten virtaamien, esimerkiksi kevättulvien, kohdalla voisi olla vesien tilapäistä patoamista suolle.

Kaikkien ennusteiden mukaan vesisateet tulevat lisääntymään ja riskit tätä myöden tulevat realisoitumaan entistä useammin.

Jatkuvatoimisten mittarien kehittäminen on tarpeen, jotta turvetuotannosta aiheutuvasta kokonaiskuormituksesta valuntahuippuineen saadaan entistä luotettavampi kuva. Tämä on tarpeen myös turvetuotannon päästöjen uskottavan valvonnan turvaamiseksi.

Vesistöjen luokittelussa merkittävää on veden humuspitoisuus. Tätä ei ole ollenkaan otettu huomioon vesienhoitosuunnitelmassa. Esim. Heinolan kaupungin ympäristötoimen järvien vedenlaadun seurannassa on viitteitä siitä, että pienet humusjärvet ovat ehkä muuttuneet vähähumuksisista humus järviksi 1990-luvun lopulle tai 2000-luvulle tultaessa. Tämä on asia, joka tulisi ottaa huomioon luokitusohjeissa ja /tai vesienhoidon suunnittelussa. Asiaa ei auta se että sitä ei huomioida ollenkaan. Etenkin Laakajoessa humus ja sulfaatti kasvattavat metyloitumista. Vesi on voimakkaasti kuormittunut Talvivaarasta johtuen. Sama ongelma on niissä järvissä missä syvänteissä on hapettomia olosuhteita. Biologisten mittareiden ja selvitysten vähyys on erittäin suuri ongelma. ELY-keskuksen tulisi laatia suunnitelma miten virtavesien ja pienvesistöjen lajistotietoa kerätään jatkossa.

Vesienhoitosuunnitelmassa tulisi huomioida osittain säännöstellyt joet kuten Sonkajärven Laakajoki ja Iisalmen Kiurujoki. Niitä ei voida jättää vesienhoidon ulkopuolelle osittaisen muuttamisen johdosta mm vesienhoitolain tarkoittaman virkistysarvon vuoksi. Laakajoki on kunnostettu yhteiskunnan varoin taimenen kutualueeksi. Molempien koskialueilta kuitenkin puuttuvat tarvittavat biologiset inventoinnit.

Jos vesienhoidon toimivaltaa siirretään ELY-keskuksilta paikalliselle ympäristötoimelle, valtion tulee määritellä samalla tälle resurssit. Vesientilaa ei parane vain satunnaisilla hankkeilla. On aika aloittaa määrätietoisempi vesiensuunnittelu. Uusia ongelmia ilmennyt kuten hapettomissa oloissa luultua yleisempi metyloituminen, mm elohopealla. Elohopeamittauksia tulee vaatia entistä enemmän, ja samalla lisätään muitakin vesienarviointitapoja

Erityisesti Talvivaaran ja myös muiden kaivosten vaikutukset Vuoksen vesistöön tulisi huomioida perusteellisemmin.

Vaikka itse kaivos ei sijaitse Pohjois-Savon alueella, kaivoksen päästöt suuntautuvat suurelta osin Pohjois-Savon puolelle, mistä johtuen Vuoksen vesistön latvavesiin ja laajalle ulottuvat kaivoksen päästöt on tuotava vesienhoitosuunnitelmassa vahvemmin esille. Sulfidirikkiä sisältävän mustaliuskeen rapautumista ilman ja veden vaikutuksesta ja tästä aiheutuvaa rikkihapon muodostusta malmi- ja sivukivikasoissa ja tämän vaikutusta ympäristöön ei ole riittävästi huomioitu. Rapautuminen jatkuu kasoissa ja avatuissa kallioesiintymissä satoja vuosia aiheuttaen vesistöjä ja pohjavettä pilaavia vaikutuksia. Uraanituotteiden jalostamisen, varastoinnin ja kuljetusten aiheuttamat riskit vesistöille ja pohjavesille tulisi myös huomioida suunnitelmassa.

Vesienhoitosuunnitelma antaa turhan optimistisen kuvan, että tavoitteet saavutetaan kaikilta osin vuoteen 2027 mennessä. Samaan aikaan ELY-keskusten mahdollisuuksista valvoa vesistöjä supistetaan, tämä toiminta halutaan siirtää osittain kansalaisille. ELY-keskus ei enää toimi kunnostushankkeiden toteuttajana. Edellinenkin toimenpideohjelma ei saavuttanut sille asetettuja tavoitteita. Ehdotus Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmaksi vuosille 2016 - 2021 todetaan s. 66 ”Edelliseen, vuosien 2000 - 2007 aineiston pohjalta tehtyyn, luokitteluun verrattuna muutokset ovat vähäisiä”. Vähentämällä resursseja ei vesienhoito tule onnistumaan. Keskusten heikentäminen estää tavoitteisiin pääsemisen.

Iisalmessa 31.3.2015

Jarmo Yliluoma
puheenjohtaja

Pertti Kaarakainen
taloudenhoitaja